heeft, op bevredigende wijze geregeld wordt. De geachte afgevaardigde betreurt echter, dat enkele bestaande tollen bij dit wetsontwerp niet opgeheven worden en dat het heemraadschap met het onderhoud van sommige werken belast blijft. Hij vreest, dat uit deze overeenkomst voor de plattelandsbevolking, voor de polders, gelegen in het heemraadschap, verhooging van lasten zou kunnen voortspruiten.

Gelijk de geachte spreker wel heeft ingezien, staat het niet in mijn vermogen hem met volkomen zekerheid in te lichten. Ik ben echter wel in staat hem omtrent den toestand het een en ander mede te deelen.

Het is hem voorzeker bekend, dat het heemraadschap nimmer, noch vóór het jaar 1823, noch daarna, omslagen heeft geheven. Ook bij zijn oude formatie, vóór het jaar 1823, toen het nog heette „Heemraadschap ter Nieuwer-Amstel", werden de kosten geheel gevonden uit de opbrengst van tollen.

Toen het heemraadschap, ten gevolge van de aanvaarde verbetering en het onderhoud van het Amstel-Aarkanaal, in geldelijke moeilijkheden geraakte, doordien de opbrengst van de gezamenlijke tollen ontoereikend bleek om in het onderhoud, zoowel van de zoogenaamde oude werken, die van vóór 1823, als van de nieuwe werken, het kanaal c. a., te voorzien, zijn de ingelanden buiten bemoeiing gebleven en is steeds het Rijk te hulp geroepen en te hulp gekomen.

Nu zal het heemraadschap ingevolge de overeenkomst belast blijven met het onderhoud van de werken van vóór 1823 en ter voorziening in de kosten de tollen blijven heffen, die den geachten spreker bekend zijn en die op bladz. 4 van de Memorie van Toelichting van dit wetsontwerp zijn opgesomd.

De opbrengst van deze tollen werd volgens de begrooting van het heemraadschap voor 1905 geraamd op respectievelijk f 4000 + f 2900 + f 1150 + f 875, te zamen f 8925. Daarvoor zal het heemraadschap de oude werken hebben te onderhouden. Mocht de opbrengst onvoldoende blijken, zoo zou wellicht het tarief voor verhooging in aanmerking kunnen komen. Of dit evenwel noodig zal zijn, is onzeker. Volgens een berekening, die ik heb doen opmaken, hadden de inkomsten de geraamde uitgaven voor het jaar 1905, op een niet al te groot bedrag na, kunnen dekken. Het is niet ondenkbaar, dat de inkomsten voor eenige vermeerdering vatbaar zouden zijn geweest of alsnog zouden zijn.

In elk geval zal van het opleggen van lasten vermoedelijk wel geen sprake kunnen zijn, dan nadat de Staten de thans eenigszins in de lucht hangende organisatie hebben herzien en de instelling volgens art. 190 der Grondwet op wettige leest hebben geschoeid.

De Regeering heeft alleen te maken met de werken van 1823, tenzij later verhooging van de toltarieven mocht worden gevraagd, hetgeen thans niet aan de orde is. Wat zal geschieden, indien de opbrengst der tollen niet voldoende mocht zijn om het onderhoud der oude werken te bekostigen, blijft geheel buiten dit wetsontwerp. Dienaangaande moet worden verwezen naar het provinciaal bestuur in zijn hoedanigheid van waterschapswetgever.

De heer **Bultman**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wensch den Minister dank te zeggen voor de mij gegeven inlichtingen.

De beraadslaging wordt gesloten en het *wetsontwerp* zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

X. Wijziging van het IXde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906 (**162**).

XI. Intrekking van de wet van 24 Juni 1901 (Staatsblad n°. 171), houdende toekenning van een renteloos voorschot uit 's Rijks schatkist ten behoeve van den aanleg van stoomtramwegen: van Tilburg over Oirschot naar St. Oedenrode, van Tilburg over Gilze naar Dongen en van Tilburg over Goirle naar Hilvarenbeek (**209**).

XII. Bekrachtiging eener overeenkomst met de Nederlandsch-Indische Telefoon-maatschappij te Batavia. — Aanleg van eene gouvernements-telefoonlijn tusschen Batavia, Semarang en Soerabaja. — Aanvulling en wijziging van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1906 (**118**).

XIII. Vaststelling van het slot der rekening van ontvangsten en uitgaven voor Nederlandsch-Indië over het dienstjaar 1901 (**50**).

XIV. Verhooging van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1906 (**173**).

XV. Verhooging van het XIde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906 (**173**).

XVI. Vaststelling van het slot der rekening van de koloniale uitgaven en ontvangsten voor Suriname over het dienstjaar 1902 (**184**).

XVII. Wijziging en verhooging van de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1906 (**191**).

Deze *wetsontwerpen* worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XVIII. Interpellatie van den heer van Welderen Rengers, betreffende de buitengewone desertie onder de manschappen van het garnizoen te Venlo.

De heer **van Welderen Rengers**: Mijnheer de Voorzitter! Zeker zullen niet weinigen in den lande en in deze Kamer evenals ik met verbazing, ik mag wel zeggen met verontwaardiging, kennis hebben genomen van een bericht, dat eenige weken geleden in verschillende dagbladen werd opgenomen, nl. dat niet minder dan een 40-tal huzaren van het garnizoen te Venlo waren gedeserteerd en de Duitsche grens overgetrokken, en die ontstemming is er niet minder op geworden, toen het bleek, dat dit bericht in Duitsche bladen was overgenomen en zooals wel te verwachten was, zelfs toegelicht met minder vleiende beschouwingen over de toestanden en de tucht in het Nederlandsche leger. Ik acht dit bericht dan ook van dien aard, dat ik verwacht had, dat er in de Tweede Kamer de aandacht op zou gevestigd zijn en inlichtingen daaromtrent zouden zijn gevraagd.

Intusschen kan ik mij aan den anderen kant voorstellen, dat de leden van die Kamer, afgemat van maandenlangen arbeid, zich minder opgewekt hebben gevoeld om dit onderwerp te behandelen. Maar wat ginder is verzuimd kan hier hersteld worden, en daarom heb ik, ook in overleg mag ik er bijvoegen met verschillende van mijn geachte medeleden, de vrijheid genomen dit punt hier ter sprake te brengen.

Het is toch niet tegen te spreken, dat, al moge desertie in tijd van vrede nu en dan voorkomen, het feit zooals het thans gerelateerd is, een bijzonder ernstig en ik mag wel zeggen bedroevend karakter heeft. Dat van een garnizoen, dat naar ik meen hoogstens 200 à 250 man telt, niet minder dan $^1/_4$ à $^1/_5$ deel het vaandel verlaat, zich onttrekt aan de verplichtingen die het op zich heeft genomen, om in den vreemde te gaan, en zich bij terugkeer blootstelt aan de daaraan verbonden strafrechtelijke gevolgen, wijst òf op een zeer gering plichtsbesef bij die soldaten, òf op toestanden in ons leger die opheldering eischen. Wanneer ik naga, dat wij nu sedert jaren bezig zijn om het moreel en het materieel gehalte van onze levende strijdkrachten te verbeteren, dat er haast geen onderwerp is dat meer aanhoudend de aandacht van Regeering en Kamers heeft beziggehouden dan juist dit. Wanneer ik er aan herinner, dat met de meest mogelijke vrijgevigheid door de Volksvertegenwoordiging de middelen worden verstrekt om dat doel te bereiken, dan verklaar ik, dat het mij verwondert, dat, zij het dan ook slechts een klein gedeelte van het Nederlandsche leger, een dergelijk gemis van trouw en eergevoel kan aan den dag leggen en acht het den plicht der Volksvertegenwoordiging daaromtrent opheldering te verlangen.

Het is op dien grond, dat ik deze drie vragen die den Minister reeds bereikt hebben, hem ter beantwoording voorleg:

28ste VERGADERING. — 5 JULI 1906.

Interpellatie-van Welderen Rengers betreffende de buitengewone desertie onder de manschappen v. h. garnizoen te Venlo.

1°. Zijn de berichten dezer dagen in de couranten opgenomen omtrent een buitengewoon talrijke desertie van manschappen van het garnizoen te Venlo juist?

2°. Zoo ja, is de aanleiding tot die desertie aan de Regeering bekend?

3°. Worden maatregelen toegepast of voorbereid om deze betreurenswaardige plichtverzaking van Nederlandsche krijgslieden te voorkomen?

De **Voorzitter**: Is de Minister bereid dadelijk te antwoorden?

De heer **Staal**, Minister van Oorlog: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan geef ik het woord aan den Minister van Oorlog.

De heer **Staal**, Minister van Oorlog: Mijnheer de Voorzitter! In antwoord op de vragen, mij door den geachten interpellant gesteld, heb ik, onder dankbetuiging, dat hij die vragen vooraf in mijn handen heeft gesteld, de eer het navolgende mede te deelen.

In den loop van dit jaar hebben zich herhaaldelijk manschappen van het 2de regiment huzaren, te Venlo in garnizoen, zonder verlof uit het garnizoen verwijderd of zijn achtergebleven van verlof.

Terwijl eenigen spoedig weder terugkeerden of werden teruggebracht, en onder anderen 8 manschappen, die tijdens de kermisdagen (van 17—21 Juni) op een zekeren morgen zonder vergunning de kazerne verlieten, des avonds zich weder aanmeldden of naar de kazerne werden teruggebracht — hebben zich van 1 Januari 1906 tot heden 30 man uit Venlo zonder verlof verwijderd voor langer dan 2 dagen; hiervan zijn 19 man afwezig gebleven en dus gedeserteerd, bijaldien zij langer dan vier weken wegblijven.

Nu weet ik niet welke courantenberichten de geachte interpellant in zijn eerste vraag bedoelt, maar mocht hij het oog hebben op een mededeeling in het *Venloosch Weekblad* van 23 Juni jl., luidende:

„Wanneer het in de kazerne zoo blijft voortgaan, zullen van de drie eskadrons huzaren die hier in garnizoen zijn, weldra niets meer overblijven dan officieren en paarden. Ongeveer 50 manschappen zijn reeds gedeserteerd en zochten werk over de Duitsche grens" —, dan luidt mijn antwoord op de eerste vraag: de berichten omtrent buitengewoon talrijke desertiën van manschappen van het garnizoen Venlo zijn zeer overdreven. Met dat al moet worden erkend, dat veel desertiën te Venlo voorkwamen, en dat het gedrag en de trouw in dienst der manschappen van het 2de regiment huzaren, te Venlo in garnizoen, veel te wenschen overlaten.

Wat de tweede vraag, omtrent de aanleiding der desertiën betreft, het navolgende: Venlo wordt door de huzaren beschouwd als een minder gewenscht garnizoen en zelfs als een van de minst gewenschte. Het incompleet bij het 2de regiment huzaren is altijd grooter dan dat bij de andere regimenten. Het handgeld bij het aangaan van een vrijwillige verbintenis bij dat regiment en bij het 4de regiment is hooger gesteld dan dat bij de andere regimenten: het bedraagt nl. f 180 voor een engagement van 6 jaren, tegen f 120 bij de andere regimenten.

In weerwil van dezen maatregel bleef en blijft het incompleet bij het 2de regiment steeds het grootste. Zoo bedroeg het incompleet aan vrijwilligers bij de 4 regimenten op 1 Juli j.l.: 1ste regiment 20 (2 eskadrons); 2de regiment 105; 3de regiment 42; 4de regiment 64.

Intusschen heeft het hoogere handgeld zijn werking niet geheel gemist. Bij vroeger vergeleken, toen het incompleet bij het 2de regiment soms tot 300 klom, melden zich meer vrijwilligers aan, waaronder, dit moet niet uit het oog worden verloren, goede elementen maar *ook* minder goede.

Nu staan de manschappen te Venlo aan groote verleiding bloot. Zij zijn op zeer korten afstand, een half uur, van de grens, die ze slechts hebben over te gaan om dadelijk tegen een daggeld van 4 à 5 Mark werk te kunnen vinden. Er schijnt aan de overzijde van de grens tegenwoordig goed geld verdiend te kunnen worden. Er loopen daar in de buurt individuen rond, die de manschappen in verleiding brengen om weg te loopen en die ze over de grens helpen en hunne militaire uitrusting verkoopen. Voor eenige dagen is een vreemdeling over de grens gezet, die te Venlo gekomen was alleen om huzaren tot desertie over te halen.

En nu zijn er omstandigheden die maken dat dergelijke individuen gehoor vinden.

Ik vestigde er reeds de aandacht op, dat het hoogere handgeld ook minder goede elementen lokt. Nu komt hierbij, dat de hoofdofficier, die thans, sedert 1 Maart jl., het commando voert over het regiment, op last van den inspecteur van het wapen, in het belang der oefeningen een wijziging in den dienst heeft gebracht, waardoor, meer dan vroeger, van den beschikbaren tijd gebruik wordt gemaakt en dus meer van de manschappen gevorderd wordt. Er zijn menschen die dat te lastig vinden en dan maar liever het regiment verlaten.

Niet alle meerderen waarover de commandant beschikt, bezitten — en dit is tot zekere hoogte begrijpelijk — voorts zóóveel tact, dat zij onder de thans bestaande moeilijkheden de hoogste inspanning van hun ondergeschikten weten te verkrijgen, en *toch* de zoo noodzakelijke opgewektheid ook bij de minder geschikte elementen weten te bewaren, ten gevolge waarvan dezen zich te gemakkelijker laten vangen door mooie beloften van kwaadwillige individuen.

Er zijn nog andere omstandigheden, die hun invloed doen gelden. De geest des tijds werkt ook al niet gunstig; geld- en genotzucht wint het maar al te dikwijls van goede trouw, enz. In *alle* legers, ook in de beste, komt desertie tegenwoordig veelvuldig voor, vooral onder de vrijwilligers.

Ziedaar, Mijnheer de Voorzitter, wat ik op de tweede vraag meen te moeten antwoorden.

En nu de derde vraag.

Mijnheer de Voorzitter! Aan den korpscommandant te *Venlo* is bij hernieuwing opgedragen om alles te doen wat mogelijk is om den geest van zijn korps te verbeteren door krachtig de medewerking van *al het kader* te eischen voor een goede, tactvolle behandeling van de ondergeschikten door de meerderen; door maatregelen te nemen dat scherpe en goede contrôle wordt uitgeoefend op de manschappen; door met de manschappen te spreken en te doen spreken — kortom, door al die maatregelen te nemen, welke kunnen voorkomen dat de man als het ware gedreven wordt naar de individuen, die hem tot desertie verleiden — een en ander zonder iets op te offeren aan de belangen van den dienst en van de oefeningen.

Wat mij zelf betreft, ik heb in behandeling een wijziging van de werfbepalingen en ik hoop die spoedig tot uitvoering te kunnen brengen.

Ik wil den man niet *in eens* en *vooraf* een handgeld uitkeeren van f 120 of f 180 voor een verbintenis van 6 jaren dienstprestatie, die hij nog te leveren heeft. Zooals het nu gaat, denken sommigen: „ziezoo we hebben dat beet, nu zien wij zoo gauw mogelijk weer weg te komen". Het Rijk wordt daardoor geldelijk zeer benadeeld. Dat wegkomen geschiedt dan eens door desertie, en dan eens door het plegen van een diefstal, waardoor aan den bedrijver het recht om de wapenen te dragen wordt ontzegd.

Ik wil den man die zich verbindt, na ieder jaar volbrachten dienst, een evenredig deel van het handgeld doen uitkeeren.

Misschien verlies ik dan wat vrijwilligers, maar mij dunkt, de goeden zal ik ook dan wel krijgen en aan de slechten heb ik toch niets; zij verhoogen de getalsterkte — en dan nog alleen als zij niet deserteeren — maar zij verhoogen de innerlijke waarde van den troep niet. Integendeel!

En als ik dan misschien om tot een behoorlijke sterkte te komen, nog wat doen moet, dan wil ik dat liever doen met de bedoeling om, nog meer dan thans, miliciens er toe te bewegen zich voor een drietal jaren, of langer vrijwillig te verbinden. En dit dan in de hoop, dat, minder dan nu het geval is, de ouders aan hun als miliciens dienende zoons de vergunning zullen weigeren om een dergelijke verbintenis aan te gaan.

En eindelijk *heb* ik reeds maatregelen genomen om te bevorderen, dat, minder dan nu het geval is, Venlo en Roermond voor officieren en kader als minderwaardige garnizoenen worden aan-

gemerkt, waarheen men bij voorbeeld de jongsten of de zwaksten zendt. Dit werkt noodlottig op den geest in zulke garnizoenen en er is dan ook bepaald, dat de jong aangestelde officieren niet zoo goed als uitsluitend voor die garnizoenen zullen worden aangewezen „omdat de ouderen aanspraak hebben", op de betere garnizoenen" maar dat ook oudere officieren op hun beurt de vacaturen te *Venlo* en te *Roermond* zullen hebben aan te vullen.

Langs dien weg hoop ik verbetering in den toestand te verkrijgen.

Hiermede, Mijnheer de Voorzitter, meen ik de vragen van den geachten interpellant naar mijn beste weten te hebben beantwoord.

De heer **van Welderen Rengers:** Mijnheer de Voorzitter! Ik zou meenen aan de eischen der beleefdheid te kort te doen, indien ik na het uitvoerig antwoord van den Minister, niet verklaarde, dat in zooverre mijn doel is bereikt, daar de Minister heeft getracht zoo volledig mogelijk mijn vragen te beantwoorden.

Mij verheugende dat de blijkbaar overdreven berichten door de mededeelingen van den Minister tegenspraak hebben ontmoet, betreur ik toch, dat blijkens zijn verklaring het euvel bestaat, zij het ook niet in die erge mate als aanvankelijk werd bericht.

Met den wensch dat de voorgenomen maatregelen doeltreffend mogen blijken, dank ik den Minister voor de gegeven inlichting.

De **Voorzitter:** Ik heb de eer de Regeering, namens de Kamer, dank te betuigen voor de verstrekte inlichtingen.

De vergadering wordt gesloten.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet tot:

1°. wijziging der bepalingen, betreffende het begraven van lijken van militairen beneden den rang van officier voor rekening van den Staat (**142**);

2°. verhooging en wijziging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1905. (**212**);

3°. intrekking van de wet van 24 Juni 1901 (*Staatsblad* n°. 171), houdende toekenning van een renteloos voorschot uit 's Rijks schatkist ten behoeve van den aanleg van stoomtramwegen: van *Tilburg* over *Oirschot* naar *St. Oedenrode*, van *Tilburg* over *Gilze* naar *Dongen* en van *Tilburg* over *Goirle* naar *Hilvarenbeek* (**209**);

4°. *a.* verhooging van de Koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao, voor het dienstjaar 1906: en

b. verhooging van het XIde hoofdstuk der Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1906 (**173**);

5°. vaststelling van het slot der rekening van de koloniale uitgaven en ontvangsten voor Suriname over het dienstjaar 1902 (**184**);

6°. wijziging en verhooging van de begrooting voor Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1906 (**191**).

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

Vastgesteld den 4den Juli 1906.

VAN ASCH VAN WIJCK.
WELT.
VAN VELZEN.
VAN HOUTEN.
DOJES.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over de ontwerpen van wet tot:

1°. tot naturalisatie van A. H. KÖLLMANN en tien anderen (**218**);

2°. tot verandering der grens tusschen de gemeenten *Koedijk* en *Oudkarspel* (**206**).

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

Vastgesteld den 4den Juli 1906.

VAN BEYMA
WILLINGE
BROUWERS.
VAN DER DOES DE WILLEBOIS.
VAN DER FELTZ.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS over het ontwerp van wet tot nadere wijziging der wet van 16 April 1874 (*Staatsblad* n°. 66) tot vaststelling van het tarief van gerechtskosten in strafzaken, waarvan de gewone rechter kennis neemt. (**105**)

Het afdeelingsonderzoek van dit ontwerp heeft aanleiding gegeven tot de navolgende opmerkingen.

Men kon zich met dit voorstel vereenigen, wat de schadeloosstelling aan de griffiers betreft om redenen van billijkheid. Uitdrukkelijk toch werd verklaard, dat men zich ter beoordeeling van den voorgestelden maatregel op het standpunt plaatste door den heer DE SAVORNIN LOHMAN ingenomen in de Vergadering der Tweede Kamer op 29 Juni jl. (*Handelingen* der Tweede Kamer 1905—1906, bladz. 2257). De aan de griffiers toe te kennen vergoeding voor het gemis van tot dusver genoten emolumenten steunde op een beginsel van billijkheid, voornamelijk omdat de grondslag van het pensioen vastgesteld is naar die belooningen, maar zij mocht geenszins beschouwd worden als eene erkenning van een recht op schadeloosstelling.

Wordt dat billijkheidsbeginsel als juist erkend, en men meende dat dit ook bij den Minister het geval was, dan had dit ook in de considerans behooren te zijn uitgedrukt, wat thans niet het geval is, nu daarin gelezen wordt, dat eene schadeloosstelling „moet" worden verleend.

Het Koninklijk besluit van 14 September 1905 (*Staatsblad* n°. 36) dat aanleiding heeft gegeven tot deze wetsvoordracht, lokte eenige bespreking uit. Sommige leden betuigden hun leedwezen, dat men over is moeten gaan tot afschaffing van het naar hunne meening nuttige voorschrift, dat extracten van alle strafvonnissen eens per maand door tusschenkomst van de leden van het Openbaar Ministerie ter examinatie werden toegezonden aan den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad.

Daardoor werd, meende men, een regelmatig, wenschelijk toezicht uitgeoefend op de rechtspraak in strafzaken en in het bijzonder of en in hoeverre de jurisprudentie van den Hoogen Raad werd in acht genomen. Maar het indirect gevolg werd tevens verkregen, dat de hoogere ambtenaren van het Openbaar Ministerie ook langs dien weg toezicht konden uitoefenen op de wijze, waarop de lagere ambtenaren hunne functie waarnemen. Dat toezicht vermindert steeds. Dit is reeds het geval geweest bij de afschaffing van de crimineele procedure, toen tevens verviel de geregelde toezending van de instructie ter examinatie, voordat de instructie gesloten werd en nu is men weder op dien weg voortgegaan. Toch is dit toezicht naar de meening dezer leden verre van overbodig. Intusschen werd erkend, dat door de ontzettende vermeerdering van het aantal vonnissen in strafzaken, de examinatie, zooals die vroeger plaats had, voor den Procureur-Generaal bij den Hoogen Raad moeilijk, zoo niet ondoenlijk is